Резніченко Ірина Геннадіївна,
к. пед. н., доцент
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У сучасному періоді соціально-культурної трансформації суспільства, загальний інтерес до інклюзивної освіти зростає. Це питання набуває особливої актуальності в часи російсько-української війни, оскільки відповідно до прогнозів, педагогам незабаром доведеться працювати з дітьми, які не лише пережили психологічні травми, але й отримали поранення внаслідок воєнних дій. У зв'язку з цим виникає питання про підготовку кваліфікованих фахівців, оскільки більшість вчителів не мають професійної підготовки до проведення інклюзивного навчання, відсутня мотивація працювати з дітьми з особливими освітніми потребами (далі – ООП), і бажання взаємодії з такими учнями. Тому надзвичайно важливим залишається питання підготовки вчителів та асистентів вчителів, які володіють високим рівнем знань, вмінь та засобів роботи з дітьми з інвалідністю.

Роль вчителя початкової школи у закладі загальної середньої освіти певним чином модифікується в інклюзивному освітньому середовищі. Про це зазначено у «Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів»». Педагог повинен сприймати учнів з особливими освітніми потребами так само, як й інших дітей у класі; залучати їх до спільних видів діяльності, формуючи для них індивідуальний темп просування у навчанні, спеціально підготовлені завдання; залучати до колективних форм навчання та групового вирішення завдань; використовувати різноманітні технології та стратегії колективної участі – ігри, спільні проєкти, дослідження тощо [1].

Сутність поняття «інклюзивна компетентність» обґрунтована в працях С. Максимюк, Н. Мойсеюк, Т. П'ятакової, І. Хафізулліної, М. Чайковського.

Інклюзивна компетентність потрактована як рівень знань і вмінь, необхідних для виконання професійних функцій в умовах інклюзивного навчання; як необхідний обсяг знань та вмінь, утілених у здатності виконувати професійні функції, зважаючи на особливі потреби молоді, яка має вади здоров'я, та інтегрувати їх у середовище загальноосвітнього закладу, створюючи умови для розвитку й саморозвитку [2]; як інтегральна характеристика педагога (учителя, асистента), що впливає на здатність розв'язувати професійні завдання в умовах інклюзивного підходу до освітньої діяльності [4, с. 93–98.].

На думку науковців інклюзивна компетентність може бути сформована у здобувачів вищої педагогічної освіти тільки в процесі їхньої інклюзивної діяльності, яка має пронизувати весь освітній процес у закладі вищої освіти.

Проаналізувавши різноманітні наукові джерела ми виокремили найефективніші шляхи формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів початкових класів:

– включення інклюзивних модулів у процесі викладання обов'язкових дисциплін що входять до циклу професійної підготовки здобувачів освіти. Під час вивчення яких майбутні вчителі навчаються адаптувати навчальні програми, плани, методи і прийоми, наочний матеріал та освітнє середовище до спеціальних потреб дітей з ООП; набувають умінь проведення уроків з цих дисциплін в інклюзивних класах, здійснювати індивідуальний та диференційований підхід до учнів з ООП, підбирати та готувати дидактичний матеріал для навчання учнів з ООП тощо [3].

– вивчення вибіркових дисциплін, що спрямовані безпосередньо на корекційну роботу з учнями з ООП, методики їх навчання та виховання тощо;

– залучення студентів до написання наукових, курсових, магістерських робіт щодо інклюзивної освіти;

– проведення педагогічної практики в інклюзивних класах;

– залучення здобувачів вищої освіти до виховної роботи (проведення кураторських годин; участь у факультетських та загально університетських заходах, присвячених даній проблематиці).

Таким чином, застосувавши виділенні шляхи формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів початкових класів ми здійснюємо професійну підготовку конкурентноспроможних фахівців інклюзивної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Масюк О. М., Партола В. В., Смолянюк Н. М., Титаренко Л. І. Формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 93. С. 94-98.
2. П’ятакова Т. С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителя: швейцарський досвід. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2012. № 1 (11). С. 93–98.
3. Партола В., Смолянюк Н., Білецька С. Аналіз формування інклюзивної компетентності у майбутніх учителів початкових класів (досвід Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди). *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 1(3). С.275-282. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/903/903 (Дата звернення 11.03.2024).
4. Соловей Т. В., Чайковський М. Є. Змістовні компоненти професійної компетентності соціального працівника інклюзивного закладу освіти. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. Хмельницький, 2013. № 1 (7). С. 220–224.